

PODSTAWY FINANSÓW I PRAWA FINANSOWEGO

redakcja naukowa Andrzej Drwiłło

SERIA AKADEMICKA

3. WYDANIE ZAKTUALIZOWANE, UZUPEŁNIONE I POPRAWIONE

PODSTAWY FINANSÓW I PRAWA FINANSOWEGO

redakcja naukowa Andrzej Drwiłło

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

SERIA AKADEMICKA

3. WYDANIE ZAKTUALIZOWANE, UZUPEŁNIONE I POPRAWIONE

Stan prawny na 1 stycznia 2018 r.

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Kinga Zajęc

Opracowanie redakcyjne
Katarzyna Świerk-Bożek

Łamanie
Wolters Kluwer Polska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN: 978-83-8124-426-8

3. wydanie zaktualizowane, uzupełnione i poprawione

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	17	
Wstęp	23	
Rozdział pierwszy		
Zagadnienia ogólne finansów publicznych i prawa finansowego		
(Andrzej Drwiłło)	25	
1. Pojęcie finansów publicznych	25	
2. Finanse publiczne a finanse prywatne	30	
3. Zakres i funkcje finansów publicznych	33	
4. Prawo finansowe i jego zakres	38	
5. Źródła prawa finansowego	44	
Literatura	48	
Rozdział drugi		
Zagadnienia ogólne metodologii nauk z uwzględnieniem metodologii nauk		
prawnych (Hanna G. Adamkiewicz)	49	
1. Istota współczesnej metodologii nauk i jej rodzaje	49	
2. Podstawowe metody badań naukowych oraz metody stosowane w naukach prawnych	53	
3. Hipotezy w badaniach naukowych	63	
4. Falsyfikacja teorii naukowych	67	
Literatura	80	
Rozdział trzeci		
Międzynarodowe prawo finansowe (Małgorzata Wróblewska)		83
1. Pojęcie międzynarodowego prawa finansowego	83	
2. Międzynarodowe organizacje finansowo-gospodarcze	85	
2.1. Międzynarodowy Fundusz Walutowy	86	
2.2. Bank Światowy	87	
2.3. Światowa Organizacja Handlu	88	
2.4. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju	89	
Literatura	91	

Rozdział czwarty

Prawo rynku finansowego	92
1. Istota, tworzenie i zasady działania rynku finansowego (Anna Jurkowska-Zeidler)	92
2. Zakres regulacji i źródła prawa rynku finansowego (Anna Jurkowska-Zeidler)	110
3. Rynek bankowy (Anna Jurkowska-Zeidler)	126
3.1. Warunki podejmowania i prowadzenia działalności na rynku bankowym	126
3.2. Nadzór nad rynkiem bankowym	139
3.3. System gwarantowania depozytów	150
4. Rynek ubezpieczeniowy (Dorota Maśniak)	157
4.1. Warunki podejmowania i prowadzenia działalności na rynku ubezpieczeniowym	157
4.2. Warunki podejmowania i prowadzenia działalności pośrednictwa ubezpieczeniowego	160
4.3. Nadzór nad rynkiem ubezpieczeniowym	163
4.4. Instytucje gwarancyjne na rynku ubezpieczeniowym	167
5. Rynek kapitałowy (Rafał Mroczkowski)	169
5.1. Warunki podejmowania i prowadzenia działalności na rynku kapitałowym	169
5.2. Nadzór nad rynkiem kapitałowym	180
5.3. System rekompensat dla inwestorów	184
6. Rynek usług płatniczych (Damian Cyman)	185
6.1. Warunki podejmowania i prowadzenia działalności na rynku usług płatniczych	185
6.2. Nadzór nad rynkiem usług płatniczych	188
6.3. Jednolity obszar płatniczy w euro	189
7. Konglomeraty finansowe (Anna Jurkowska-Zeidler)	194
Literatura	198

Rozdział piąty

Administracja finansów publicznych	206
1. Zagadnienia ogólne (Tomasz Sowiński)	206
1.1. Pojęcie administracji finansów publicznych	206
1.2. Funkcje administracji finansów publicznych	207
2. Organy zarządzające finansami publicznymi (Przemysław Panfil)	212
3. Samorządowa administracja finansów publicznych (Małgorzata Wróblewska)	218
3.1. Uprawnienia organów uchwałodawczych i kontrolnych w sprawach z zakresu finansów publicznych	219
3.2. Uprawnienia organów wykonawczych w sprawach z zakresu finansów publicznych	220

4. Administracja skarbowa (Aleksandra Nadolska)	221
4.1. Zagadnienia ogólne	221
4.2. Przyczyny i założenia konsolidacji przedmiotowo-podmiotowej w ramach administracji skarbowej	226
4.3. Krajowa Administracja Skarbowa – istota, cele i główne zadania	231
4.4. Struktura organizacyjno-prawna krajowej administracji skarbowej	240
4.5. Uprawnienia o charakterze kontrolnym oraz operacyjno- rozpoznawczym organów Krajowej Administracji Skarbowej	254
Literatura	264

Rozdział szósty

System pieniężny	267
1. Ewolucja pieniądza i systemu pieniężnego (Edward Juchniewicz)	267
1.1. Historia pieniądza	267
1.2. Państwowe znaki pieniężne	270
1.3. Prawna siła płatnicza (nabywcza) znaków pieniężnych według nominału i według kursu	271
1.4. Zasady wymiany starych znaków pieniężnych na nowe	271
1.5. Prawna i ekonomiczna istota systemów pieniężnych	272
2. Źródła prawa w zakresie systemu pieniężnego (Edward Juchniewicz)	275
2.1. Regulacje prawne systemu pieniężnego Rzeczypospolitej Polskiej	275
2.2. Regulacje prawne systemu pieniężnego Unii Europejskiej	275
3. Istota i funkcje pieniądza (Edward Juchniewicz)	276
3.1. Charakterystyka prawna pieniądza	276
3.2. Pieniądz jako prawny środek płatniczy	277
3.3. Istota zobowiązania pieniężnego	278
3.4. Pieniądz jako powszechny środek wymiany	278
3.5. Pieniądz jako miernik abstrakcyjnej wartości	279
3.6. Pieniądz jako środek przechowywania wartości	279
3.7. Pieniądz jako środek płatniczy	279
3.8. Funkcja pieniądza światowego	279
4. System płatniczy jako element systemu pieniężnego (Edward Juchniewicz, Małgorzata Stwoł)	280
4.1. Istota, funkcje i rodzaje systemów płatniczych	280
4.2. Polskie systemy płatnicze	281
5. Formy transferu środków pieniężnych	282
5.1. Zagadnienia ogólne transferu środków pieniężnych (Edward Juchniewicz, Małgorzata Stwoł)	282
5.2. Polecenie przelewu (Małgorzata Stwoł)	286
5.3. Polecenie zapłaty (Małgorzata Stwoł)	291
5.4. Czek rozrachunkowy (Małgorzata Stwoł)	293
5.5. Karta płatnicza (Małgorzata Stwoł)	297

6. Globalny system pieniężny jako przedmiot regulacji prawnych (Edward Juchniewicz)	305
Literatura	306

Rozdział siódmy

Prawo dewizowe	309
1. Pojęcie i charakter prawa dewizowego (Andrzej Drwiłło)	309
2. Źródła prawa dewizowego (Małgorzata Stwoł)	314
3. Podmiotowy zakres obowiązywania prawa dewizowego (Małgorzata Stwoł) ...	316
4. Podstawowe pojęcia prawa dewizowego (Małgorzata Stwoł)	319
5. Ograniczenia i obowiązki dewizowe (Małgorzata Stwoł)	323
6. Zezwolenie dewizowe (Małgorzata Stwoł)	327
7. Działalność kantorowa (Małgorzata Stwoł)	330
8. Kontrola dewizowa (Małgorzata Stwoł)	331
9. Unijne prawo dewizowe (Małgorzata Stwoł)	334
Literatura	337

Rozdział ósmy

Prawo walutowe i obiegu pieniężnego (Małgorzata Stwoł)	339
1. Prawo walutowe	339
1.1. Pojęcie waluty	339
1.2. Polskie prawo walutowe	341
2. Prawo ustroju pieniężnego	342
2.1. Jednostki pieniężne i znaki pieniężne	342
2.2. Kursy walut	343
3. Prawo obiegu pieniężnego	345
3.1. Pojęcie obiegu pieniężnego i emisja pieniądza	345
3.2. Instrumenty polityki pieniężnej	346
4. Europejskie prawo walutowe	347
Literatura	350

Rozdział dziewiąty

Polskie prawo bankowe	351
1. Status prawny, cele, funkcje i zadania Narodowego Banku Polskiego (Rafał Mroczkowski)	351
2. Organy Narodowego Banku Polskiego (Damian Cyman)	354
2.1. Prezes Narodowego Banku Polskiego	354
2.2. Rada Polityki Pieniężnej	356
2.3. Zarząd Narodowego Banku Polskiego	357
3. Polityka pieniężna (Rafał Mroczkowski)	358
Literatura	364

Rozdział dziesiąty

Prawo celne	365
1. Ogólna charakterystyka systemu celnego (Andrzej Drwiłło)	365
1.1. Pojęcie i zakres prawa celnego	365
1.2. Geneza i cechy cła	367
1.3. Klasyfikacja cel	370
1.4. Źródła prawa celnego	372
1.5. Zasady prawa celnego	374
2. Prawo celne w unijnym i międzynarodowym systemie celnym (Anna Reiwer-Kaliszewska)	376
2.1. Układ ogólny o cłach i Światowa Organizacja Handlu	376
2.2. Unia Europejska jako unia celna	377
2.3. Wspólna polityka handlowa Unii Europejskiej	379
3. Elementy kalkulacyjne (Anna Reiwer-Kaliszewska)	381
3.1. Taryfa celna	381
3.2. Wartość celna towarów	384
3.3. Pochodzenie towarów	385
4. Procedury celne (Anna Reiwer-Kaliszewska)	386
4.1. Zagadnienia ogólne	386
4.2. Objęcie towaru procedurą celną	387
4.3. Rodzaje procedur celnych	388
4.4. Zwolnienia celne	392
5. Dług celny (Anna Reiwer-Kaliszewska)	393
5.1. Powstanie długu celnego	393
5.2. Zabezpieczenie długu celnego	394
5.3. Pokrycie należności wynikających z długu	396
5.4. Zwrot i umorzenie należności celnych	397
6. Status upoważnionego przedsiębiorcy (Anna Reiwer-Kaliszewska)	398
7. Przedstawicielstwo celne (Anna Reiwer-Kaliszewska)	399
7.1. Zagadnienia ogólne	399
7.2. Agencja celna	400
8. Postępowanie w sprawach celnych (Anna Reiwer-Kaliszewska)	400
Literatura	403

Rozdział jedenasty

Prawo budżetowe	406
1. Zagadnienia ogólne budżetu	406
1.1. Pojęcie budżetu (Damian Cyman)	406
1.2. Geneza i ewolucja instytucji budżetu (Damian Cyman)	406
1.3. Konstytucyjne regulacje dotyczące budżetu państwa (Damian Cyman)	409
1.4. Definicja budżetu państwa (Damian Cyman)	410
1.5. Wieloletni plan finansowy państwa (Edward Juchniewicz)	411

1.6.	Budżet zadaniowy (Edward Juchniewicz)	413
1.7.	Budżet środków europejskich (Damian Cyman)	414
2.	Zasady budżetowe (Damian Cyman)	415
2.1.	Zagadnienia ogólne	415
2.2.	Zasada jedności formalnej budżetu	415
2.3.	Zasada jedności materialnej budżetu	416
2.4.	Zasada powszechności budżetu	416
2.5.	Zasada szczegółowości budżetu	417
2.6.	Zasada przejrzystości budżetu	417
2.7.	Zasada jawności budżetu	418
2.8.	Zasada równowagi budżetu	418
2.9.	Zasada roczności budżetu	418
3.	Dochody budżetowe (Rafał Mroczkowski)	419
4.	Wydatki budżetowe (Damian Cyman)	424
4.1.	Klasyfikacja wydatków budżetowych	424
4.2.	Zasady dokonywania wydatków publicznych w świetle ustawy o finansach publicznych	425
4.3.	Racjonalizacja wydatków publicznych	426
5.	Procedura budżetowa (Damian Cyman)	427
5.1.	Opracowywanie projektu budżetu państwa	427
5.2.	Uchwalanie budżetu państwa	428
5.3.	Wykonywanie budżetu państwa	429
5.4.	Kontrola budżetu państwa	430
6.	Sektor finansów publicznych (Przemysław Panfil)	432
6.1.	Zakres podmiotowy sektora finansów publicznych	432
6.2.	Saldo sektora finansów publicznych	433
6.3.	Sektor finansów publicznych a Skarb Państwa	434
6.4.	Formy organizacyjno-prawne jednostek sektora finansów publicznych	436
7.	Potrzeby pożyczkowe Skarbu Państwa (Przemysław Panfil)	441
7.1.	Pojęcie potrzeb pożyczkowych Skarbu Państwa	441
7.2.	Deficyt budżetowy	443
7.3.	Rozchody budżetu państwa	445
8.	Pożyczka publiczna (Przemysław Panfil)	446
8.1.	Istota i formy pożyczki publicznej	446
8.2.	Zasady i tryb zaciągania pożyczek publicznych przez Skarb Państwa	447
8.3.	Skarbowe papiery wartościowe	449
8.4.	Kredyty i pożyczki zaciągane przez Skarb Państwa	453
8.5.	Depozyty przyjmowane przez Skarb Państwa	453
9.	Dług publiczny i dług Skarbu Państwa (Przemysław Panfil)	455
9.1.	Pojęcie i zakres długu publicznego oraz długu Skarbu Państwa	455
9.2.	Konstytucyjny limit zadłużenia	456
9.3.	Procedury ostrożnościowe i sanacyjne	458

9.4. Zarządzanie długiem Skarbu Państwa	461
9.5. Poręczenia i gwarancje udzielane przez Skarb Państwa	462
10. Budżet ogólny Unii Europejskiej (Małgorzata Wróblewska)	465
10.1. Pojęcie i zakres budżetu ogólnego Unii Europejskiej	465
10.2. Zasady budżetowe	467
10.3. Procedura budżetowa	469
10.3.1. Opracowywanie projektu budżetu	469
10.3.2. Uchwalanie projektu budżetu	470
10.3.3. Wykonywanie budżetu	470
10.3.4. Kontrola budżetu	471
10.4. Dochody budżetowe	472
10.5. Wydatki budżetowe	475
10.6. Koncepcja zmiany finansów Unii Europejskiej po 2020 r.	475
11. Europejski Urząd do spraw Zwalczenia Nadużyć Finansowych (Małgorzata Wróblewska)	477
Literatura	479

Rozdział dwunasty

Fundusze publiczne (Dorota Maśniak)	483
1. Fundusz publiczny jako uzupełniająca forma instytucjonalna finansów publicznych	483
1.1. Pojęcie, geneza i rozwój funduszy publicznych	483
1.2. Ograniczone zastosowanie zasad budżetowych	488
1.3. Komplementarność budżetu i funduszy jako form gromadzenia i wydatkowania środków publicznych	489
1.4. Fundusz jako rachunek bankowy	490
2. Klasyfikacja państwowych funduszy publicznych	491
3. Gromadzenie i wydatkowanie środków pieniężnych w ramach państwowych funduszy publicznych	493
3.1. Plan finansowy jako podstawa działalności finansowej	493
3.2. Zasady działalności finansowej funduszy	493
3.3. Nadzór na działalnością finansową funduszy	494
Literatura	495

Rozdział trzynasty

Prawo podatkowe	496
1. Podstawowe pojęcia i instytucje podatków i prawa podatkowego	496
1.1. Definicja podatku i jego elementy konstrukcyjne (Anna Dobaczewska)	496
1.2. System podatkowy i zasady jego konstruowania (Anna Dobaczewska)	498
1.3. Interpretacja prawa podatkowego (Anna Dobaczewska)	504

1.4.	Zobowiązania podatkowe (Rafał Mroczkowski)	506
1.4.1.	Pojęcie obowiązku podatkowego i zobowiązania podatkowego	506
1.4.2.	Powstanie zobowiązania podatkowego i wymiar podatku	509
1.4.3.	Wykonanie zobowiązania podatkowego	512
1.4.4.	Zabezpieczenie zobowiązania podatkowego	514
1.4.5.	Wygaśnięcie zobowiązania podatkowego	522
1.5.	Odpowiedzialność podatkowa (Rafał Mroczkowski)	528
1.5.1.	Zagadnienia ogólne	528
1.5.2.	Odpowiedzialność podatnika	529
1.5.3.	Odpowiedzialność płatnika i inkasenta	531
1.5.4.	Odpowiedzialność osób trzecich	534
1.5.5.	Odpowiedzialność następców prawnych	538
2.	Procedury podatkowe (Anna Dobaczewska)	539
2.1.	Zagadnienia ogólne	539
2.2.	Postępowanie kontrolne i czynności sprawdzające	540
2.3.	Postępowanie podatkowe	543
2.3.1.	Zasady postępowania podatkowego	545
2.3.2.	Wszczęcie i etapy postępowania podatkowego	550
2.3.3.	Decyzje i postanowienia podatkowe	553
2.4.	Postępowanie egzekucyjne	556
3.	Podatki bezpośrednie	558
3.1.	Podatek dochodowy od osób prawnych (Edward Juchniewicz)	558
3.1.1.	Podmiot podatku	558
3.1.2.	Przedmiot podatku	562
3.1.3.	Podstawa opodatkowania	564
3.1.4.	Stawka podatkowa	564
3.1.5.	Ulgi i zwolnienia podatkowe	565
3.1.6.	Rok podatkowy	565
3.1.7.	Pobór i obliczenie podatku	566
3.2.	Podatek dochodowy od osób fizycznych (Edward Juchniewicz)	568
3.2.1.	Podmiot podatku	570
3.2.2.	Przedmiot podatku	572
3.2.3.	Podstawa opodatkowania	575
3.2.4.	Stawki podatkowe	576
3.2.5.	Ulgi i zwolnienia podatkowe	577
3.2.6.	Rok podatkowy	578
3.2.7.	Pobór i obliczenie podatku	578
3.3.	Zryczałtowane formy opodatkowania osób fizycznych (Przemysław Panfil)	579
3.4.	Podatek tonażowy (Przemysław Panfil)	581
4.	Podatki pośrednie (Anna Reiwer-Kaliszewska)	582
4.1.	Podatek od towarów i usług	582

4.2. Podatek akcyzowy	587
4.3. Podatek od gier	589
5. Międzynarodowe prawo podatkowe (Edward Juchniewicz)	591
5.1. Zasady międzynarodowego prawa podatkowego	591
5.2. Zapobieganie podwójnemu opodatkowaniu	594
5.3. Międzynarodowe planowanie podatkowe	597
Literatura	600

Rozdział czternasty

Prawo finansowe ubezpieczeń społecznych (Tomasz Sowiński)	604
1. Zagadnienia ogólne	604
2. Zarys rozwoju systemów ubezpieczeń społecznych	605
3. Klasyfikacja ubezpieczeń społecznych	608
4. Finansowanie ubezpieczeń społecznych	609
4.1. Metody zabezpieczenia społecznego	609
4.2. Bismarckowska i beveridge'owska koncepcja ubezpieczenia emerytalnego	611
4.3. Model repartycyjny i kapitałowy ubezpieczeń emerytalnych	613
5. Finanse ubezpieczeń społecznych jako element polityki społecznej	614
5.1. Zarys ewolucji ubezpieczeń społecznych w Polsce	615
5.2. Zakład Ubezpieczeń Społecznych	622
5.3. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	626
5.4. Inne fundusze ubezpieczeniowe	630
5.5. Narodowy Fundusz Zdrowia	634
6. Źródła finansowania ubezpieczeń społecznych	636
6.1. Składki ubezpieczeniowe	638
6.2. Dotacje z zasobów budżetowych państwa	639
6.3. Inne źródła finansowania ubezpieczeń społecznych	640
7. Koncepcje organizacji i finansowania ubezpieczeń emerytalnych	640
7.1. Koncepcja Banku Światowego	641
7.2. Koncepcja szwedzka – rachunek idealny	643
7.3. Koncepcja chilijska ubezpieczeń emerytalnych	645
7.4. Koncepcja podmiotowa ubezpieczeń emerytalnych	650
7.5. Podmiotowa koncepcja zabezpieczenia emerytalnego	655
Literatura	659

Rozdział piętnasty

Dyscyplina finansów publicznych (Małgorzata Wróblewska)	662
1. Istota dyscypliny finansów publicznych i odpowiedzialność za jej naruszenie	662
2. Zakres podmiotowy odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych	666
2.1. Odpowiedzialność członków organów kolegialnych	667

2.2.	Odpowiedzialność kierowników jednostek sektora finansów publicznych	667
2.3.	Odpowiedzialność pracowników jednostek sektora finansów publicznych lub innych osób, którym odrębną ustawą lub na jej podstawie powierzono obowiązki, których niewykonanie lub nienależyte wykonanie stanowi czyn naruszenia dyscypliny finansów publicznych	668
2.4.	Odpowiedzialność osób, które gospodarują środkami publicznymi lub wykonują określone czynności w imieniu podmiotu niezaliczanego do sektora finansów publicznych	670
3.	Zakres przedmiotowy odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych	671
3.1.	Czyny naruszenia dyscypliny finansów publicznych zaliczane do prawa finansowego	671
3.2.	Czyny naruszenia dyscypliny finansów publicznych zaliczane do prawa zamówień publicznych	673
3.3.	Czyny naruszenia dyscypliny finansów publicznych przewidziane w ustawie o rachunkowości	674
4.	Zasady odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych	675
4.1.	Zasada określoności czynu	675
4.2.	Zasada odpowiedzialności za czyn zawiniony	676
4.3.	Zasada priorytetu stosowania nowej ustawy	677
4.4.	Zasada zatarcia ukarania z mocy prawa	677
4.5.	Zasada niezależności odpowiedzialności	677
5.	Kary za naruszenie dyscypliny finansów publicznych	679
5.1.	Zagadnienia ogólne	679
5.2.	Kara upomnienia	679
5.3.	Kara nagany	680
5.4.	Kara pieniężna	680
5.5.	Zakaz pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi	681
6.	Organy właściwe w sprawach o naruszenie dyscypliny finansów publicznych	682
7.	Postępowanie w sprawach o naruszenie dyscypliny finansów publicznych	683
7.1.	Postępowanie wyjaśniające	685
7.2.	Postępowanie przed komisją orzekającą	685
7.3.	Postępowanie odwoławcze	686
8.	Kontrola zarządcza	687
	Literatura	688

Rozdział szesnasty

Prawo finansowe samorządu terytorialnego	690
1. Zagadnienia ogólne (Tomasz Sowiński)	690

2. Prawo budżetowe samorządu terytorialnego (Tomasz Sowiński)	695
2.1. Budżet jednostek samorządu terytorialnego – zagadnienia prawnoustrojowe	695
2.2. Procedura budżetowa jednostek samorządu terytorialnego	704
2.2.1. Wykonywanie budżetu jednostki samorządu terytorialnego	706
2.2.2. Zatwierdzenie prawidłowości wykonania budżetu jednostki samorządu terytorialnego, sprawozdawczość budżetowa, absolutorium budżetowe	713
3. Dochody samorządu terytorialnego (Tomasz Sowiński)	716
3.1. Dochody samorządu terytorialnego w gminie	718
3.2. Dochody samorządu terytorialnego w powiecie	719
3.3. Dochody samorządu terytorialnego w województwie samorządowym	721
4. Podatki jako źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego	724
4.1. System opodatkowania nieruchomości (Małgorzata Wróblewska)	724
4.1.1. Podatek rolny	725
4.1.2. Podatek leśny	727
4.1.3. Podatek od nieruchomości	729
4.2. Podatek od spadków i darowizn (Przemysław Panfil)	731
4.3. Podatek od czynności cywilnoprawnych (Małgorzata Wróblewska)	733
4.4. Podatek od środków transportowych (Przemysław Panfil)	735
5. Opłaty samorządowe (Rafał Mroczkowski)	737
5.1. Opłaty lokalne	737
5.2. Opłata skarbową	740
6. Niepodatkowe dochody jednostek samorządu terytorialnego (Tomasz Sowiński)	746
6.1. Formy niepodatkowych dochodów jednostek samorządu terytorialnego	746
6.2. Subwencje i dotacje jako niepodatkowe dochody publiczne	747
6.2.1. Subwencja ogólna	747
6.2.2. Dotacja celowa	751
6.3. Dochody samorządowych jednostek budżetowych	753
6.4. Dywidendy i wpłaty z zysku samorządowych osób prawnych i innych samorządowych jednostek sektora finansów publicznych	754
7. Dług jednostek samorządu terytorialnego (Przemysław Panfil)	755
7.1. Źródła zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego	755
7.2. Ogólne zasady zaciągania zobowiązań przez jednostki samorządu terytorialnego	757
7.3. Formy pożyczki publicznej stosowane przez jednostki samorządu terytorialnego	760
8. Wydatki samorządu terytorialnego (Tomasz Sowiński)	761
8.1. Wydatki samorządu terytorialnego w gminie	763
8.2. Wydatki samorządu terytorialnego w powiecie	765
8.3. Wydatki samorządu terytorialnego w województwie samorządowym	766

---

9. Nadzór i kontrola finansów samorządu terytorialnego (Tomasz Sowiński) ..	769
9.1. Nadzór i kontrola wewnętrzna	770
9.2. Nadzór i kontrola zewnętrzna	771
Literatura	772
Wykaz rysunków i tabel	775
Autorzy	777

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- dyrektywa AIFMD – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE z 8.06.2011 r. w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi i zmiany dyrektyw 2003/41/WE i 2009/65/WE oraz rozporządzeń (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 1095/2010 (Dz.Urz. UE L 174, s. 1 ze zm.)
- dyrektywa MiFID – dyrektywa 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 21.04.2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych zmieniająca dyrektywę Rady 85/611/EWG i 93/6/EWG i dyrektywę 2000/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 93/22/EWG (Dz.Urz. UE L 145, s. 1 ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 7, s. 263) – uchylona
- dyrektywa MiFID II – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z 15.05.2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (Dz.Urz. UE L 173, s. 349 ze zm.)
- dyrektywa 2013/36/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z 26.06.2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz.Urz. UE L 176, s. 338 ze zm.)
- dyrektywa 2015/2366 – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z 25.11.2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.Urz. UE L 337, s. 35)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2017 r. poz. 2204 ze zm.)

Konstytucja RP	–	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
k.p.a.	–	ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257)
k.p.c.	–	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
o.p.	–	ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2017 r. poz. 201 ze zm.)
pr. bank.	–	ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 1876 ze zm.)
pr. cel.	–	ustawa z 19.03.2004 r. – Prawo celne (Dz.U. z 2016 r. poz. 1880 ze zm.)
pr. czek.	–	ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo czekowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 462)
pr. dewiz.	–	ustawa z 27.07.2002 r. – Prawo dewizowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 679)
pr. weksl.	–	ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 160)
p.w.u.f.p.	–	ustawa z 27.08.2009 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz.U. poz. 1241 ze zm.)
rozporządzenie 575/2013	–	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE L 176, s. 1 ze zm.)
TFUE	–	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
TUE	–	Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 13)
u.e.p.	–	ustawa z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 664 ze zm.)
u.f.p.	–	ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2077 ze zm.)
u.g.h.	–	ustawa z 19.11.2009 r. o grach hazardowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 471 ze zm.)
u.k.c.	–	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013 z 9.10.2013 r. ustanawiające unijny kodeks celny (Dz.Urz. UE L 269, s. 1 ze zm.)
u.k.s.	–	ustawa z 28.09.1991 r. o kontroli skarbowej (Dz.U. z 2016 r. poz. 720 ze zm.) – uchylona
u.k.w.h.	–	ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2017 r. poz. 1007 ze zm.)
u.o.i.f.	–	ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2017 r. poz. 1768 ze zm.)
u.o.n.d.f.	–	ustawa z 17.12.2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1311 ze zm.)

u.o.s.	–	ustawa z 16.11.2006 r. o opłacie skarbowej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1827 ze zm.)
u.p.a.	–	ustawa z 6.12.2008 r. o podatku akcyzowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 43 ze zm.)
u.p.d.o.f.	–	ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 200 ze zm.)
u.p.d.o.p.	–	ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2343 ze zm.)
u.p.e.a.	–	ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1201 ze zm.)
u.p.o.l.	–	ustawa z 12.01.1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1785 ze zm.)
ustawa o KAS	–	ustawa z 16.11.2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. poz. 1947 ze zm.)
ustawa o NBP	–	ustawa z 29.08.1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. z 2017 r. poz. 1373)
ustawa o VAT	–	ustawa z 11.03.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2017 r. poz. 1221 ze zm.)
u.s.u.s.	–	ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1778 ze zm.)
u.u.p.	–	ustawa z 19.08.2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2003 ze zm.)
u.z.p.d.	–	ustawa z 20.11.1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. z 2017 r. poz. 2157 ze zm.)

Czasopisma, zbiory orzecznictwa

Bezp. Bank	–	Bezpieczny Bank
BiK	–	Bank i Kredyt
ECR	–	European Court Reports
GSP	–	Gdańskie Studia Prawnicze
M. Pod.	–	Monitor Podatkowy
M. Pr. Bank.	–	Monitor Prawa Bankowego
ONSA	–	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSA	–	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNKK	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNPG	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSP	–	Orzecznictwo Sądów Polskich

OSPİKA	–	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PA	–	Prawo Asekuracyjne
PiP	–	Państwo i Prawo
PiZS	–	Praca i Zabezpieczenie Społeczne
POP	–	Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
PPH	–	Przegląd Prawa Handlowego
PPP	–	Przegląd Prawa Publicznego
Pr. Bank.	–	Prawo Bankowe
Pr. Gosp.	–	Prawo Gospodarcze
Prok. i Pr.	–	Prokuratura i Prawo
Prz. Pod.	–	Przegląd Podatkowy
PUG	–	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
PUSiG	–	Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych
RPEiS	–	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny

Inne

BFG	–	Bankowy Fundusz Gwarancyjny
BŚ	–	Bank Światowy
CEFTA	–	Central European Free Trade Agreement (Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu)
DNB	–	dochód narodowy brutto
EBC	–	European Central Bank (Europejski Bank Centralny)
EBI	–	Europejski Bank Inwestycyjny
EFTA	–	European Free Trade Association (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu)
EOG	–	Europejski Obszar Gospodarczy
FEP	–	Fundusz Emerytur Pomostowych
FRD	–	Fundusz Rezerwy Demograficznej
FUS	–	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
GKO	–	Główna Komisja Orzekająca
GPW	–	Giełda Papierów Wartościowych
GUS	–	Główny Urząd Statystyczny
KAS	–	Krajowa Administracja Skarbowa
KNF	–	Komisja Nadzoru Finansowego
KRUS	–	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
MFW	–	International Monetary Fund (Międzynarodowy Fundusz Walutowy)
NAFTA	–	North American Free Trade Agreement (Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu)
NBP	–	Narodowy Bank Polski

NFZ	–	Narodowy Fundusz Zdrowia
NSA	–	Naczelny Sąd Administracyjny
OECD	–	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju)
OFE	–	otwarty fundusz emerytalny
PAN	–	Polska Akademia Nauk
PKB	–	produkt krajowy brutto
PKN	–	produkt krajowy netto
PNB	–	produkt narodowy brutto
SEPA	–	Single Euro Payments Area (Jednolity obszar płatności w euro)
SN	–	Sąd Najwyższy
TK	–	Trybunał Konstytucyjny
TS/TSUE	–	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (do 1.12.2009 r. jako Trybunał Sprawiedliwości)
WCO	–	World Customs Organization (Światowa Organizacja Celna)
WSA	–	wojewódzki sąd administracyjny
WTO	–	World Trade Organization (Światowa Organizacja Handlu)
ZUS	–	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WSTĘP

Oddany do rąk Czytelników podręcznik pt. *Podstawy finansów i prawa finansowego* jest trzecią edycją tego opracowania przygotowaną przez zespół nauczycieli akademickich, reprezentujących kilka uczelni Trójmiasta. Koncepcja tej publikacji opiera się, w pierwszym rzędzie, na założeniu ścisłych związków między prawem finansowym a finansami publicznymi. Są to dziedziny, z których jedna należy do sfery prawa, druga natomiast do sfery ekonomii. Dlatego wśród autorów podręcznika są zarówno prawnicy, jak i ekonomiści. Napisanie wartościowego podręcznika akademickiego z prawa finansowego i finansów publicznych przez jednego autora jest współcześnie prawie niemożliwe. Jest to bowiem dyscyplina niezwykle rozbudowana, złożona, a nawet skomplikowana. Ponadto powinna być wyłożona w sposób możliwie przystępny i zrozumiały. Stąd najczęściej opracowania podręcznikowe przygotowywane są przez wielu autorów, którzy często specjalizują się w różnych dziedzinach prawa finansowego i finansów publicznych. Niniejsza propozycja opiera się na idei powierzenia przygotowania poszczególnych jej fragmentów autorom, którzy w dużym stopniu specjalizują się w danej dziedzinie i dają temu wyraz w publikacjach książkowych, artykułowych, referatach wygłaszanych na konferencjach naukowych, pracach doktorskich i habilitacyjnych.

Zjawiska ekonomiczne, jakimi są finanse, mają wyłącznie pieniężny charakter. Oznaczają procesy gromadzenia i wydatkowania środków pieniężnych na określone cele. Tak rozumiane finanse można podzielić na prywatne, które służą zaspokajaniu indywidualnych potrzeb różnych podmiotów, oraz publiczne. Celem tych ostatnich jest zaspokajanie potrzeb określonych zbiorowości, zwłaszcza całego społeczeństwa. Poznanie istoty finansów, zwanych zjawiskami finansowymi, a także rozróżnienie między finansami prywatnymi a publicznymi jest punktem wyjścia do przedstawienia, w większym lub mniejszym zakresie, regulacji prawnych dotyczących owych zjawisk. W podręczniku, co uznajemy za oczywiste, pomijamy zagadnienia dotyczące finansów prywatnych. Należałoby je uznać za odrębną dziedzinę, mającą niekiedy postać wykładów monograficznych. Wprawdzie nie jest ona przedmiotem zainteresowania autorów podręcznika, ale wykazuje pewne powiązania z dziedziną finansów publicznych i prawem finansowym.

Prawo finansowe i finanse publiczne to dziedziny wykładane na studiach prawniczych, ekonomicznych, administracyjnych i z zakresu zarządzania. Prezentowany podręcznik

jest adresowany przede wszystkim do studentów wymienionych kierunków studiów. Ponadto może być pomocą dydaktyczną dla słuchaczy studiów podyplomowych, doktoranckich i studentów tych kierunków, w ramach których wykładany jest ów przedmiot bądź jego elementy. W procesie podnoszenia kwalifikacji zawodowych i kształcenia ustawicznego książka ta może okazać się przydatna i wartościowa. Taką nadzieję mają jej autorzy.

Prezentowane opracowanie, aczkolwiek obszerne, nie wyczerpuje materii objętej jego tytułem. W rozumieniu autorów stanowi pewnego rodzaju podstawę owych dziedzin wiedzy. Po każdym rozdziale została umieszczona literatura, która powinna okazać się przydatna w procesie studiowania prawa finansowego i finansów publicznych. Ponadto, co wymaga podkreślenia, odsyłamy Czytelników do pewnego szczególnego opracowania encyklopedycznego z zakresu prawa finansowego, którym jest *Leksykon prawa finansowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Drwiłło, D. Maśniak, C.H. Beck, Warszawa 2015. Pozycja ta pozostaje w ścisłym związku z niniejszym podręcznikiem. Jest jego uzupełnieniem. W pewnym sensie te dwie książki należałoby traktować jako pewną całość.

Przygotowanie trzeciego wydania podręcznika przez zespół liczący kilkanaście osób wiązało się także z koniecznością podjęcia wielu działań organizacyjnych. Konieczne było desygnowanie jednej osoby, która mogłaby sprawnie i skutecznie kontaktować się z poszczególnymi autorami oraz z Wydawnictwem. Taką osobą był dr Edward Juchniewicz, którego walory organizacyjne i osobiste przyczyniły się do sprawnego przygotowania nowego wydania.

W niniejszym wydaniu autorzy dołożyli starań, aby dokonać korekt związanych ze zmianami prawa finansowego oraz poprawić dostrzeżone usterki. Zmiany treści opracowania dotyczą zwłaszcza administracji skarbowej, prawa celnego i prawa podatkowego.

Prof. zw. dr hab. Andrzej Drwiłło

Rozdział pierwszy

ZAGADNIENIA OGÓLNE FINANSÓW PUBLICZNYCH I PRAWA FINANSOWEGO (ANDRZEJ DRWIŁŁO)

1. Pojęcie finansów publicznych

Jednym z powszechnie występujących pojęć jest pojęcie finansów, które wywodzi się ze średniowiecznej łaciny i pochodzi od słowa *finire* (kończyć). Z czasem zaczęto używać słowa *finare*, od którego powstały takie rzeczowniki, jak *finatio* czy *financia pecuniaria*. Jest to zatem kategoria historyczna.

Finanse należy łączyć nierozzerwalnie z pieniądzem, ponieważ są one najczęściej rozumiane jako procesy gromadzenia i wydatkowania przez różne podmioty środków pieniężnych. Wiązą się z istnieniem gospodarki towarowo-pięiężnej. Występują wówczas, gdy stosunki pieniężno-towarowe w gospodarce danego państwa mają charakter wyłączny bądź dominujący. Niekiedy gospodarka pieniężno-towarowa jest uzupełniana naturalną gospodarką wymienną lub jej odpowiednikami. W takich sytuacjach rola finansów jest mniejsza. Na podkreślenie zasługuje zaliczanie finansów do stosunków typu ekonomicznego. Są to szczególnego rodzaju stosunki ekonomiczne, ponieważ mają wyłącznie charakter pieniężny. Nie istnieją poza pieniądzem. Dla finansów, zwanych też zjawiskami finansowymi, charakterystyczny jest ruch środków pieniężnych, który przybiera najczęściej formę strumieni płynących pomiędzy uczestnikami stosunków finansowych¹. Środki pieniężne płyną z różnym natężeniem. Różne są też tytuły, z których pochodzą i służą realizacji różnych celów.

---

¹ *Finanse*, red. J. Ostaszewski, Difin, Warszawa 2007, s. 15; *Podstawy finansów*, red. K. Marecki, PWE, Warszawa 2008, s. 14.

**zjawiska
pieniężne
i zjawiska
finansowe**

Istnieją dwie podstawowe kategorie zjawisk związanych z finansami publicznymi:

- 1) pieniądze,
- 2) finansowe.

Zjawiska pieniężne (pieniądze) służą, najogólniej rzecz ujmując, zaspokajaniu różnorodnych potrzeb. Są kategorią ekonomiczną. Pieniądże stanowią dobro wymienne na wszelkiego rodzaju dobra. W literaturze ekonomicznej wymienia się kilka funkcji pieniądza – miernika wartości, środka zapłaty, środka wymiany i środka akumulacji². Ponadto zwraca się uwagę na różną wartość pieniądza (wewnętrzna, kursowa, nabywcza i nominalna). Zjawiska pieniężne obejmują pieniądze występujące w różnym układzie (statycznym i dynamicznym).

Zjawiska finansowe (finanse) są częścią zjawisk pieniężnych, ponieważ odnoszą się do procesów gromadzenia i wydatkowania środków pieniężnych, czyli do układu dynamicznego. Uważa się je za przesuwanie wartości pieniężnych między podmiotami. Znakomita część zjawisk pieniężnych występuje w układzie dynamicznym. Dlatego ich rola jest bardzo duża. W ogólnym przedstawieniu zjawisk finansowych istotne jest zatem zwrócenie uwagi na fakt, że są to wyłącznie zjawiska typu pieniężnego. Przy czym w grę może wchodzić różny pieniądz, to znaczy zarówno krajowy, jak i pieniądz innego państwa czy też pieniądz, którym posługuje się wiele państw (euro). Zjawiska finansowe są rodzajem stosunków typu ekonomicznego, które zostały wyodrębnione z uwagi na ich ścisły związek z pieniądzem. Ponieważ zachodzą one między różnymi podmiotami, można je określić jako stosunki finansowe³. Zjawiska finansowe można też określić jako pewnego rodzaju działalność określonych podmiotów w zakresie gromadzenia i wydatkowania środków pieniężnych. Tego rodzaju działalność nazywa się też działalnością finansową.

**gospodarka fi-
nansowa a dzia-
łalność finansowa**

Na gruncie normatywnym oraz w literaturze prawa finansowego⁴ można się też spotkać z pojęciem gospodarki finansowej. W przepisach obowiązującego prawa finansowego nie znajdujemy wyjaśnienia tego pojęcia. Zostało ono użyte w przepisach konstytucyjnych (art. 219 ust. 4 Konstytucji RP) oraz w przepisach ustawy z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (np. w art. 11 ust. 3, art. 17 ust. 1, art. 21 ust. 1, art. 24 ust. 2, art. 53 ust. 1). Posługiwanie się pojęciem

² *Ekonomia dla prawników i nie tylko*, red. M. Bednarski, J. Wilkin, LexisNexis, Warszawa 2005, s. 329.

³ *Prawo finansów publicznych*, red. B. Brzeziński, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2006, s. 19.

⁴ L. Kurowski, *Wstęp do nauki prawa finansowego*, PWN, Warszawa 1982, s. 7; *Prawo...*, red. B. Brzeziński, s. 20; *Prawo finansowe*, red. E. Chojna-Duch, H. Litwińczuk, Oficyna Prawa Polskiego, Warszawa 2009, s. 16; *Zarys finansów publicznych i prawa finansowego*, red. W. Wójtowicz, Wolters Kluwer, Warszawa 2008, s. 16.

gospodarki finansowej na gruncie finansów publicznych wymaga pewnego naświetlenia. W literaturze jest niekiedy utożsamiane z pojęciem działalności finansowej⁵. Autorzy zamiennie posługują się pojęciami finansów, gospodarki finansowej i działalności finansowej. Niekiedy pojęcie gospodarki finansowej określa się jako całość czynności prawnych i organizacyjnych, mających na celu zgromadzenie dochodów i ich wydatkowanie⁶. Określenie to nie zmienia utożsamiania gospodarki finansowej z pojęciem finansów. Pojęcie „gospodarka finansowa” wywodzi się z określenia gospodarka czy gospodarowanie. Jest to pojęcie typu ekonomicznego. Trzeba zatem zauważyć pewne zjawisko występujące na gruncie prawa finansowego, mianowicie przenikanie, w coraz większym stopniu, ekonomii do prawa finansowego. Jednym z przejawów owego przenikania jest wprowadzanie pewnych pojęć ekonomicznych na grunt obowiązującego prawa finansowego. Jest to zjawisko nieuniknione. W przepisach obowiązującego prawa finansowego można spotkać nie tylko pojęcia zaczerpnięte z ekonomii, przy czym pojęciom tym nadaje się częstokroć inne znaczenie, ale także wprowadza się pewne wzory matematyczne, nadając im prawnie obowiązujący charakter (art. 243 u.f.p.).

**działalność
finansowa**

Istota gospodarki, czyli działalności gospodarczej w sferze ekonomicznej, ma zupełnie inne znaczenie aniżeli istota gospodarki na gruncie finansów. Z ekonomicznego punktu widzenia działalność gospodarcza, która także jest przedmiotem regulacji obowiązującego prawa⁷, to działalność zarobkowa różnego typu (wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa i inna). Jest to zatem działalność obliczona na osiągnięcie zysku, aczkolwiek nie zawsze taki zysk przynosi. Taką działalnością, czyli gospodarowaniem⁸, zajmują się podmioty specjalnie do tego powołane. Działalność finansowa nie należy do kategorii tego rodzaju, ponieważ są to określone, wielorakie i często powtarzające się poczynania ludzi w sferze gromadzenia i wydatkowania środków pieniężnych. Tego rodzaju działalność powinna się opierać na racjonalnych przesłankach. Do takich przesłanek można zaliczyć m.in. przejmowanie środków pieniężnych od różnych podmiotów bez dewastacji źródła ich pochodzenia bądź oszczędne wydatkowanie środków pieniężnych na realizację określonych celów. W tym drugim wypadku chodzi o przeciwstawienie się marnotrawieniu środków pieniężnych. Działalność w sferze finansów jest nastawiona na zaspokajanie potrzeb określonego rodzaju. Przy czym nie można w tym zakresie osiągać maksymalnych efektów przy minimalnych nakładach. Jest to poważny błąd, z którym spotykamy się nie tylko w wypowiedziach prawników, ale też ekonomis-

**działalność
gospodarcza
w sferze
ekonomicznej**

**istota gospodarki
na gruncie
finansów**

⁵ T. Dębowska-Romanowska, *Prawo finansowe. Część konstytucyjna wraz z częścią ogólną*, C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 21.

⁶ *Prawo finansowe*, red. W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2000, s. 4.

⁷ Ustawa z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm.).

⁸ J. Kortan, *Podstawy ekonomiki zarządzania przedsiębiorstwem*, C.H. Beck, Warszawa 1997, s. 13–15.

Prawo finansowe i finanse publiczne są przedmiotem wykładów na studiach prawniczych, ekonomicznych, administracyjnych i z zakresu zarządzania. Prezentowana książka adresowana jest przede wszystkim do studentów tych kierunków studiów, słuchaczy studiów podyplomowych, doktoranckich i innych, w ramach których wykładane są owe przedmioty bądź ich elementy, jak również do osób zawodowo zajmujących się tą tematyką.

Publikacja szeroko omawia:

- międzynarodowe prawo finansowe,
- prawo rynku finansowego,
- administrację finansów publicznych,
- system pieniężny,
- prawo dewizowe,
- prawo walutowe,
- polskie prawo bankowe,
- prawo celne,
- prawo budżetowe,
- fundusze publiczne,
- prawo podatkowe,
- prawo finansowe ubezpieczeń społecznych,
- dyscyplinę finansów publicznych,
- prawo finansowe samorządu terytorialnego.

W trzecim wydaniu podręcznika zawarto zmiany dotyczące zwłaszcza reformy administracji skarbowej, której głównym celem jest ograniczenie skali oszustw podatkowych, zwiększenie skuteczności poboru należności podatkowych i celnych, zapewnienie obsługi klienta na wysokim poziomie, obniżenie kosztów funkcjonowania administracji skarbowej w relacji do poziomu uzyskiwanych dochodów budżetowych oraz rozwój profesjonalnej kadry. Uwzględniono również zmiany w prawie celnym i prawie podatkowym.

Niniejszy podręcznik jest dziełem kilkunastu autorów reprezentujących trzy trójmiejskie uczelnie: Uniwersytet Gdański, Wyższą Szkołę Administracji i Biznesu w Gdyni oraz Akademię Morską w Gdyni. Przeważają autorzy wywodzący się z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Są to pracownicy Katedry Prawa Finansowego, którą przez ponad 20 lat kierował prof. zw. dr hab. Andrzej Drwiłło.

LEXOTEKA
więcej niż podręcznik

Poszukaj pozostałych podręczników
dostępnych online

www.lexoteka.pl

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8124-426-8

CENA 79 ZŁ (W TYM 5% VAT)